Cuntas Leithreasa 2019

Vóta 30

Talmhaíocht, Bia agus Muir

Réamhrá

Tá ceanglas orm i mo cháil mar Oifigeach Cuntasaíochta do Vóta 30 cuntas leithreasa an Vóta a ullmhú gach bliain agus an cuntas a chur faoi bhráid an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste i gcomhair iniúchta.

De réir an cheanglais sin, tá an cuntas iniata ullmhaithe agam i leith an méid a caitheadh sa bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019 ar thuarastail agus ar speansais in Oifig an Aire Talmhaíochta, Bia agus Mara, lena n-áirítear seirbhísí áirithe arna riar ag an Oifig sin, agus deontais, fóirdheontais áirithe a íoc, agus maidir le deontais áirithe a íoc faoi scéimeanna airgead teoranta agus obair fheabhsúcháin ar Inis Sionnach.

Déantar comparáid idir toradh an chaiteachais agus na suimeanna

a) a dheonaigh Dáil Éireann faoin Acht Leithreasa, 2019, lena n-áirítear an tsuim den chaiteachas don bhliain a d'fhéadfaí a úsáid mar leithreasuithe i gcabhair, agus
b) a cuireadh ar fáil do sheirbhísí soláthair chaipitil in 2019 as leithreasuithe 2018 nár caitheadh, faoi na socruithe géillte iarchurtha a bunaíodh faoi Alt 91 den Acht Airgeadais 2004.

Dlitear barrachas €78.629 milliún a ghéilleadh don Státchiste.

Is cuid den chuntas é an Ráiteas ar Bheartais agus ar Phrionsabail Chuntasaíochta agus nótaí 1 go 7.

Ráiteas ar Bheartais agus ar Phrionsabail Chuntasaíochta

Cuireadh na beartais agus prionsabail chuntasaíochta chaighdeánacha maidir le cuntais leithreasa a tháirgeadh, mar atá leagtha amach ag an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe in Imlitir 27 de 2019 i bhfeidhm nuair a bhí an cuntas seo á ullmhú, seachas sna cásanna seo a leanas:

Sócmhainní caipitil

Tá sceideal faoin talamh agus faoi na foirgnimh ar fad arna riar ag an Roinn iarcheangailte leis an gcuntas, in Aguisín A. De bharr nach bhfuil luachálacha do na maoine sin go léir ar fáil, áfach, níl siad san áireamh sa ráiteas ar shócmhainní caipitiúla.

Ráiteas ar Rialú Inmheánach Airgeadais

Freagracht as an gcóras rialaithe airgeadais inmheánaigh

Admhaím go bhfuil de fhreagracht orm, i m'Oifigeach Cuntasaíochta dom, a chinntiú go bhfuil córas éifeachtach rialaithe airgeadais inmheánaigh ar bun agus á fheidhmiú ag an Roinn.

Déantar an fhreagracht seo a chleachtadh i gcomhthéacs na n-acmhainní atá ar fáil dom agus i gcomhthéacs mo chuid dualgas eile mar Ard-Rúnaí. Chomh maith leis sin, ní féidir le haon chóras rialaithe airgeadais inmheánaigh ach dearbhú réasúnta seachas dearbhú cinnte a thabhairt go bhfuil sócmhainní cosanta, idirbhearta údaraithe agus taifeadta go cuí agus go seachnaítear botúin nó neamhrialtachtaí ábhartha nó go dtabharfaí faoi deara iad go tráthúil. Is próiseas leanúnach é an córas rialaithe airgeadais inmheánaigh a chothabháil agus bíonn an córas agus a éifeachtúlacht faoi athbhreithniú leanúnach.

Is mar seo a leanas an staid maidir leis an timpeallacht rialaithe airgeadais, an creat nósanna riaracháin, tuairisciú bainistíochta agus iniúchadh inmheánach:

Seirbhísí comhroinnte

Tá mo chuid freagrachtaí i ndáil le ceanglais an chomhaontaithe leibhéal seirbhíse idir an Roinn seo agus an Oifig Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte maidir le soláthar feidhm párolla agus acmhainní daonna comhlíonta agam.

Tuairiscím i litir iontaofachta ó Oifigeach Cuntasaíochta don Oifig Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte go bhfuil na rialuithe cuí á bhfeidhmiú i soláthar na seirbhísí comhroinnte don Roinn seo.

Timpeallacht rialaithe airgeadais

Deimhním go bhfuil timpeallacht rialaithe i bhfeidhm a bhfuil na gnéithe seo a leanas mar chuid de:

- Freagrachtaí airgeadais sannta ag leibhéal bainistíochta agus cuntasacht dá réir i gceist.
- Socruithe tuairiscithe bunaithe ag gach leibhéal ina bhfuil freagracht i leith bainistíocht airgeadais sannta.
- Nósanna imeachta foirmeálta bunaithe chun teipeanna rialaithe suntasacha a thuairisciú agus lena chinntiú go nglacfar gníomh ceartaitheach iomchuí.
- Is ann do Choiste Iniúchta le comhairle a chur orm i ndáil leis na freagrachtaí atá orm maidir leis an gcóras rialaithe airgeadais inmheánaigh a chomhlíonadh.
- Doiciméadú á dhéanamh ar nósanna imeachta do gach príomhphróiseas gnó.
- Tá córais i bhfeidhm chun sócmhainní a chosaint.

Rialuithe riaracháin agus tuairisciú bainistíochta

Deimhním go bhfuil creat nósanna imeachta riaracháin agus tuairiscithe bainistíochta rialta i bhfeidhm lena n-áirítear dualgais a dheighilt agus córas tarmligin agus cuntasachta. Áirítear ann na nithe seo a leanas:

- tá córas buiséadaithe iomchuí ann le buiséad bliantúil a bhíonn faoi athbhreithniú ag bainistíocht shinsearach
- athbhreithniú rialta á dhéanamh ag lucht bainistíochta sinsearaí ar thuarascálacha airgeadais tréimhsiúla agus bliantúla a léiríonn feidhmíocht airgeadais in aghaidh réamhaisnéisí,
- tá córas bainistíochta riosca i bhfeidhm taobh istigh den Roinn
- tá córais ann atá dírithe ar shlándáil na gcóras ICT a chinntiú
- tá treoirlínte rialaithe infheistíochta caipitil cuí agus disciplíní bainistíochta tionscadail foirmeálta i bhfeidhm

Neamhchomhlíonadh na rialacha soláthair

Cinntíonn an Roinn go bhfuil béim iomchuí ar an dea-chleachtas maidir le cúrsaí soláthair agus go bhfuil nósanna imeachta i bhfeidhm le comhlíonadh na dtreoirlínte agus na reachtaíochta ábhartha a chinntiú. Mar sin féin, tá 98 gconradh arbh ionann a luach agus €14,283,712, a bronnadh gan phróiseas iomaíoch, fógartha i dtuairisceán Imlitir 40/2020 ós rud é go sáraíonn caiteachas in aghaidh na gconarthaí sin na tairsí tuairiscithe €25,000 (mar atá leagtha amach in Imlitir 40/2020).

- Tugadh faoi sholáthar arbh ionann a luach agus €10,489,674 gan phróiseas iomaíoch ach meastar é a bheith comhlíontach ós rud é go dtagann an t-údar a bhí leis na conarthaí sin a bhronnadh gan phróiseas iomaíoch laistigh de na heisceachtaí i ndáil le soláthar a cheadaítear i reachtaíocht náisiúnta agus AE.
- Tugadh faoin soláthar a bhí fanta, arbh ionann a luach agus €3,794,038, chomh maith gan phróiseas iomaíoch ach ní mheastar seo a bheith comhlíontach ós rud é nach raibh na conarthaí faoi réir athbhreithniú neamhspleách sular bronnadh an conradh.

Tá an Roinn tiomanta do leibhéal na soláthairtí neamhchomhlíontacha a dtugtar fúthu a laghdú go suntasach agus leanann de bheith ag obair go dlúth leis an Oifig um Sholáthar Rialtais agus leis an tSeirbhís um Sholáthar Oideachais d'fhonn riachtanais i ndáil le soláthar ar leith a sholáthar. Bhí an Roinn i mbun creataí atá ar fáil go lárnach nuair is cuí. Tá acmhainní soláthair á ndíriú ar phríomhréimsí maidir le neamhchomhlíontacht ar bhealach atá leagtha amach go córasach laistigh den Roinn.

Iniúchadh inmheánach agus Coiste iniúchta

Deimhním go bhfuil feidhm iniúchta inmheánach ag an Roinn le pearsanra atá oilte go cuí, a fheidhmíonn de réir cairte scríofa atá faofa agam. Téann anailís ar na rioscaí airgeadais sin atá os comhair na Roinne i bhfeidhm ar a cuid oibre agus tá a cuid pleananna bliantúla iniúchta inmheánaigh, atá faofa agam féin, bunaithe ar an anailís seo. Féachtar leis na pleananna seo na príomhrialuithe a chlúdach ar bhonn atrátha thar thréimhse réasúnach. Déanaim féin agus an Coiste Iniúchta an fheidhm iniúchta inmheánaigh a athbhreithniú go tréimhsiúil. Tá nósanna imeachta curtha i bhfeidhm agam lena chinntiú go leantar suas tuairiscí na feidhme iniúchta inmheánaigh.

Tá roinnt bealaí ag an Roinn le hathbhreithniú agus meastóireacht a dhéanamh ar a córais rialaithe agus bhainistíochta airgeadais ar bhonn leanúnach. Áirítear orthu sin a Grúpa Athbhreithnithe Creidiúnaithe, a Coiste Iniúchta agus a córas bainistíochta riosca.

Déanann an Grúpa Athbhreithnithe Creidiúnaithe, a bhfuilim i mo chathaoirleach air, athbhreithniú ar thorthaí iniúchta AE agus déanann monatóireacht ar an dul chun cinn atáthar a dhéanamh maidir le haghaidh a thabhairt ar cheisteanna rialaithe aitheanta agus maidir le ceanglais chreidiúnaithe atá leagtha síos faoi rialachán a bhaineann le gníomhaireachtaí íocaíochta an AE a chomhlíonadh.

Bíonn an Roinn faoi réir raon iniúchtaí ag an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste, ag an aonad iniúchta inmheánaigh, ag Cúirt Iniúchóirí na hEorpa, ag Coimisiún an AE agus ag comhlacht deimhniúcháin neamhspleách - cuideachta chuntasaíochta ghairmiúil - a dheimhníonn na cuntais bhliantúla EAGF agus EAFRD. In 2019, bhí an Roinn faoi réir tuairim is 2,353 daonlaethanta iniúchta ag na comhlachtaí sin. Chuir mé dearbhú bainistíochta ar fáil don chomhlacht deimhnithe maidir le cuntais bhliantúla AE mar a éilítear le Rialachán 1306/2013 ón gComhairle.

Creat riosca agus rialaithe

Tugadh le fios i dtuarascáil iniúchta inmheánaigh ar chóras bainistíochta riosca na Roinne in 2017 go raibh laigí ag forbairt de réir a chéile sa struchtúr rialachais mar a bhaineann le bainistíocht riosca, go raibh roinnt fadhbanna teicniúla ag baint leis an mbunachar sonraí riosca a raibh easnamh féideartha ar rialú mar thoradh orthu agus go raibh an leibhéal gníomhaíochta a bhain le bainistíocht riosca agus le monatóireacht a dhéanamh ar bhainistíocht riosca sa Roinn faoi bhun na leibhéal barrmhaitheasa.

Rinneadh obair shuntasach ó shin i leith chun moltaí thuarascáil an iniúchta inmheánaigh a chur i bhfeidhm agus leanadh de sin le linn 2019.

- Neartaíodh struchtúir rialachais tríd an gCoiste Riosca a athbhunú, a díscaoileadh roimhe, chun teacht le chéile uair sa ráithe agus trí acmhainní breise a chur ar fáil don Oifig Riosca. Tá nósanna imeachta i ndáil le monatóireacht agus tuairisciú na hOifige Rioosca curtha i bhfeidhm.
- Tá Córas Bainistíochta Riosca nua á chur i bhfeidhm sa DAFM, cuirfear tús leis i R1 2020. Ghlac comhaltaí de chuid RMT páirt i ngrúpa úsáideora tras-rannach sa Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe (DPER), a thug comhairle maidir leis an bhfeidhmiúlacht a bhí de dhíth ó Chóras Bainistíochta Riosca SharePoint - tugadh an córas a tháinig as sin i scríbhinn don DAFM i Feabhra 2020.
- Cuireadh tús le hobair chun cur leis an gcóras nua sin, ag leagan béim ar dtús ar rioscaí ardleibhéil a aithint trí phléití leis an mBord Bainistíochta. Tá rioscaí ar leibhéal eagraíochtúil agus rannach ar an gcóras anois.
- Cuireadh tús le soláthar oiliúint foirne i ndáil le Beartas Bainistíochta Riosca na Roinne Talmhaíochta, Bia agus Mara, agus úsáid a bhaint as an gcóras eRisk sa chéad leath de 2020. Tá áiseanna teileafóin, ríomhphoist agus doiciméid chabhrach

curtha ar fáil seachas ceardlanna nárbh fhéidir a reáchtáil mar gheall ar shrianta Covid-19.

- Tá nósanna imeachta maidir le tuairisciú agus monatóireacht frith-chalaoise curtha i bhfeidhm agus tá clár calaoise á choinneáil sa Rannán Airgeadais.
- Leasaigh agus d'fhaomh an Bord Bainistíochta an beartas riosca don Roinn i mí Iúil 2020.

Monatóireacht agus athbhreithniú leanúnach

Tá nósanna imeachta foirmeálta bunaithe chun monatóireacht a dhéanamh ar phróisis rialaithe agus déantar easnaimh rialaithe a chur in iúl dóibhsean atá freagrach as beart ceartaitheach a ghlacadh agus don bhainistíocht agus don Bhord Bainistíochta, nuair is ábhartha agus in am trátha. Deimhním go bhfuil príomhrioscaí agus na rialuithe bainteacha aitheanta agus go bhfuil próisis curtha i bhfeidhm chun monatóireacht a dhéanamh ar fheidhmiú na bpríomhrialuithe sin agus aon easnaimh a aithnítear a thuairisciú.

Rioscaí airgeadais suntasacha

An Breatimeacht

Cruthaíonn cinneadh na Ríochta Aontaithe imeacht as an AE dúshláin a d'fhéadfadh a bheith ina ndúshláin an-suntasach don earnáil agraibhia agus don Roinn. Fágann an bhaint atá ag an earnáil le margadh na Ríochta Aontaithe, agus an nádúr ard comhtháite atá ag baint le slabhraí soláthair na hÉireann/na Ríochta Aontaithe go bhfuil an tír seo ach go háirithe i mbaol ag tionchair an Bhreatimeachta, de bharr go bhféadfadh taraif a bheith ar tháirgí agraibhia chomh maith leis na costais agus moill bhreise a thiocfadh chun cinn de bharr rialuithe allmhairithe agus ceanglais deimhnithe onnmhairithe a bheith á bhforchur.

Thabhaigh an Roinn costais shuntasacha in 2019 a bhain leis an mBreatimeacht. Ba mar gheall ar chuid de chaiteachas na Roinne maidir leis an gcostas a bhí le bonneagar fisiciúil nua a chur ar fáil i gCalafoirt Bhaile Átha Cliath agus Ros Láir a bhaineann le níos mó rialuithe oifigiúla ar leibhéal níos suntasaí a chur i bhfeidhm maidir le hearraí agraibhia, chomh maith le foireann bhreise a earcú a bhaineann leis agus bonneagar TF feabhsaithe a sholáthar é seo. Leithroinneadh costais maidir le bonneagar ar na Ranna iomchuí i gcomhaontú leis an OPW agus íocadh sin trí mheastachán forlíontach, agus sásaíodh costais maidir le soláthar foirne agus TF ó chaiteachas vótaithe a fógraíodh don DPER mar chuid de phróiseas na meastachán. Leanadh de chaiteachais eile a bhain le bearta tacaíochta a thabhairt don tionscal agraibhia maidir leis an mBreatimeacht i rith 2019 trí Chorparáid Baincéireachta Straitéisí na hÉireann agus an earnáil baincéireachta mar a cuireadh ar fáil leis an gcéad mhaoiniú ón Roinn.

Laigí sa rialú maidir le sócmhainní seasta

Bunaíodh aonad bainistíochta sócmhainní tiomnaithe i mí Eanáir 2017. Tá an t-aonad freagrach as cláir sócmhainní na Roinne a fhíorú. Cuimsítear san obair seo seiceáil le haghaidh sócmhainní caipitil atá á bhfoirgniú, iad a chatagóiriú, agus iad a ghabháil mar aon le mionsonrú iomlán sócmhainní. Fíoraíonn an t-aonad na catagóirí sócmhainní, cuirtear coigeartuithe i bhfeidhm ar an gclár sócmhainní de réir mar is cuí. Táthar ag leanúint leis na tionscadal fíoraithe sócmhainní de réir mar a bhí beartaithe agus táthar ag súil go gcuirfear an tionscadal i gcrích in 2021.

Slándáil TFC

Tá an Roinn tiomanta go láidir do shlándáil a córas teicneolaíochta faisnéise agus cumarsáide. Déantar athbhreithniú neamhspleách ar na córais seo ar bhonn rialta. Tá nósanna imeachta aisghabhála/cúltaca doiciméadaithe i bhfeidhm do na sonraí ríthábhachta go léir, lena n-áirítear seirbhísí stórála as an láthair atá slán agus saoráidí aisghabhála i gcás tubaiste a úsáid. Tá aonaid tiomanta comhordaithe slándála TF agus cibearshlándála ag an Roinn agus bíonn sí forghníomhach i bhforbairt agus cur chun

cinn na slándála faisnéise. Bíonn socruithe slándála TFC faoi réir ag athbhreithniú ón Rannóg Iniúchta TF agus ag an Aonad Iniúchta Inmheánaigh. Chomh maith leis sin bíonn an Roinn faoi réir ag iniúchadh creidiúnaithe bliantúil, ina cáil mar ghníomhaireacht íocaíochta thar ceann an Aontais Eorpaigh. In 2016, bhain an Roinn creidiúnú amach faoin gcaighdeán idirnáisiúnta ISO 27001: Cód Cleachtais um Bainistíocht Slándála Faisnéise, mar bhunús dá slándáil TF. Mar chuid den phróiseas deimhniúcháin seo, bhí an Roinn faoi réir ag iniúchtaí leathbhliantúla chun comhlíontacht leantach Chaighdeán Slándála Faisnéise ISO 27001:2013 a chinntiú.

Athbhreithniú ar éifeachtacht

Deimhním go bhfuil nósanna imeachta i bhfeidhm ag an Roinn chun monatóireacht a dhéanamh ar éifeachtacht na nósanna imeachta bainistíochta riosca agus rialaithe. Cuireann obair na n-iniúchóirí seachtracha agus inmheánacha, agus an bhainistíocht shinsearach sa Roinn atá freagrach as creat rialaithe inmheánaigh airgeadais a fhorbairt agus a choinneáil i leith obair mhonatóireachta agus athbhreithnithe na roinne ar éifeachtacht an chórais rialaithe inmheánaigh ar an eolas.

Saincheisteanna rialaithe inmheánaigh airgeadais

Níor aithníodh aon laigí i rialuithe airgeadais inmheánaigh maidir le 2019 a raibh caillteanas ábhartha mar thoradh orthu nó a bhféadfadh caillteanas ábhartha a bheith mar thoradh orthu.

Brendan Gleeson
Oifigeach Cuntasaíochta
An Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara

23 Meán Fómair 2020

An tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste

Tuarascáil le cur faoi bhráid Thithe an Oireachtais

Vóta 30 Talmhaíocht, Bia agus Muir

Tuairim ar an gcuntas leithreasa

Tá iniúchadh déanta agam ar an gcuntas leithreasa do Vóta 30 Talmhaíocht, Bia agus Mara don bhliain dar chríoch 31 Nollaig 2019 faoi alt 3 d'Acht an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste (Leasú) 1993.

I mo thuairimse,

- léirítear go cuí sa chuntas leithreasa na fáltais agus an caiteachas a bhain le Vóta 30 Talmhaíocht, Bia agus Mara don bhliain dar chríoch 31 Nollaig 2019
- ullmhaíodh an cuntas leithreasa san fhoirm a d'ordaigh an tAire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe.

Bonn faoin tuairim

Rinne mé m'iniúchadh ar an gcuntas leithreasa de réir na gCaighdeán Idirnáisiúnta maidir le hIniúchóireacht arna fhógairt ag an Eagraíocht Idirnáisiúnta Uasfhoras Iniúchóireachta. Tá cur síos déanta ar na freagrachtaí atá orm faoi na caighdeáin sin san *Réamhrá leis na Cuntais Leithreasa.*Níl baint ná páirt agam le Roinn Talmhaíocht, Bia agus Mara agus tá na freagrachtaí eitice eile atá orm de réir na gcaighdeán comhlíonta agam.

Creidim gur leor agus gur cuí an fhianaise iniúchta a fuair mé le bonn a chur faoi mo thuairim.

Tuairisc ar an ráiteas faoi rialú inmheánach airgeadais, agus ar nithe eile

Chuir an tOifigeach Cuntasaíochta ráiteas faoi rialú inmheánach airgeadais i láthair i dteannta an chuntais leithreasa.Tá cur síos déanta ar na freagrachtaí atá orm maidir le tuairisciú ar an bhfaisnéis atá sa ráiteas, agus ar nithe eile a dtuairiscím orthu de réir eisceachta, san *Réamhrá leis na Cuntais Leithreasa*.

Neamhchomhlíonadh le rialacha soláthair

Tá sé nochta ag an Oifigeach Cuntasaíochta sa ráiteas ar/faoi rialú inmheánach airgeadais gur tharla cás/cásanna ábhartha neamhchomhlíonta le rialacha soláthair náisiúnta maidir le conradh/conarthaí a bhí ag feidhmiú i 2019.

Bainistíocht airgeadais agus tuairisciú do lárionaid chuanta iascaigh (30)

Scrúdaíonn Caibidil 10 de mo thuairisc ar chuntais na seirbhísí poiblí do 2019 an dul chun cinn atá déanta go dtí seo ag an Roinn maidir le moltaí i dtuarascáil speisialta uimhir 82 a chur i bhfeidhm, a bhaineann le bainistíocht airgeadais agus tuairisciú do lárionaid chuanta iascaigh.

Seamus MacCárthaigh
Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste

24 Meán Fómhair 2020

Vóta 30 Talmhaíocht, Bia agus Muir

Cuntas Leithreasa 2019

				2019	2018
		Soláthar measta		Toradh	Toradh
		€000	€000	€000	€000
Caiteachas cláir					
A	Sábháilteacht Bia, Sláinte Ainmhithe agus Plandaí agus Leas Ainmhithe				
	Soláthar bunaidh	247,057			
	Forlíontach	26,784			
			273,841	261,782	221,536
B	Tacaíochtaí agus Rialuithe Feirme/Earnála				
	Soláthar bunaidh	841,057			
	Géilleadh iarchurtha	22,000			
	Forlíontach	30,409			
			893,466	874,064	823,173
C	Beartas agus Straitéis				
	Soláthar bunaidh	361,789			
	Forlíontach	5,431			
			367,220	356,672	370,120
D	An Earnáil Bia Mara				
	Soláthar bunaidh	146,097			
	Forlíontach	(2,200)			
			143,897	142,603	131,424
Ollchaiteachas					
	Soláthar bunaidh	1,596,000			
	Géilleadh iarchurtha	22,000			
	Forlíontach	60,424			
			1,678,424	**1,635,121**	**1,546,253**
	Lúide				
E	**Leithreasaí i gcabhair**				
	Soláthar bunaidh	292,317			
	Forlíontach	41,000			
			333,317	**388,443**	**471,783**
Glanchaiteachas					
	Soláthar bunaidh	1,303,683			
	Géilleadh iarchurtha	22,000			
	Forlíontach	19,424			
			1,345,107	**1,246,678**	**1,074,470**

Barrachas

Tá barrachas na suime a soláthraíodh os cionn na glansuime a feidhmíodh dlite lena ghéilleadh don Státchiste. Faoi alt 91 den Acht Airgeadais 2004, is féidir iomlán nó cuid d'aon leithghabháil neamhchaite do sheirbhísí soláthair chaipitil a thabhairt anonn lena chaitheamh sa bhliain ina dhiaidh sin. Tugadh €19.8 milliún de leithdháiltí neamhchaite maidir le heilimintí caipitil an Vóta ar aghaidh go dtí 2020 (Notá 6.7).

	2019	**2018**
	€	**€**
Barrachas	98,429,934	200,171,768
Géilleadh iarchurtha	(19,800,000)	(22,000,000)
Barrachas le géilleadh	**78,629,934**	**178,171,768**

Brendan Gleeson
Oifigeach Cuntasaíochta
An Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara

23 Meán Fómhair 2020

Nótaí leis an gCuntas Leithreasa

Nóta 1 Ráiteas maidir le Costas Oibriúcháin 2019

		2019	2018
	€000	€000	€000
Costas cláir		1,361,106	1,308,711
Pá		180,355	172,628
Neamhphá		93,660	64,914
Ollchaiteachas		**1,635,121**	**1,546,253**
Lúide			
Leithreasaí i gcabhair		388,443	471,783
Glanchaiteachas		**1,246,678**	**1,074,470**
Athruithe maidir le sócmhainní caipitil			
Ceannacháin – airgead Tirim	(4,789)		
Gnóthachan ar dhiúscairtí	(7)		
Diúscairtí – airgead Tirim	12		
Dímheas	4,531		
		(253)	(895)
Athruithe ar ghlansócmhainní reatha			
Laghdú ar fhabhruithe deiridh	(39,205)		
Méadú ar stoc	(236)		
		(39,441)	61,944
Caiteachas díreach		**1,206,984**	**1,135,519**
Caiteachas a iompraíodh in áit eile			
Measchíosanna		7,898	7,713
Glanchaiteachas ar sheirbhísí comhghuaillithe (nóta 1.1)		77,168	78,064
Glanchostas clár		**1,292,050**	**1,221,296**

1.1 Glanchaiteachas ar sheirbhísí gaolmhara

Tá an ghlansuim chaiteachais ar sheirbhísí gaolmhara comhdhéanta de na méideanna seo a leanas maidir le Vóta 30 a iompraíodh in áit éigin eile.

		2019	2018
		€000	€000
Vóta 9	Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim	2	13
Vóta 12	Aoisliúntas agus Liúntais Scoir	72,722	72,912
Vóta 13	Oifig na nOibreacha Poiblí	3,826	4,548
Vóta 18	An Oifig Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte	344	321
An Príomh-Chiste – Pinsin na nAirí		274	270
		77,168	**78,064**

Nóta 2 Ráiteas ar Staid Airgeadais ag 31 Nollaig 2019

	Nóta:	2019	2018
		€000	€000
Sócmhainní caipitil	2.1	12,647	12,408
Sócmhainní reatha			
Banc agus airgead tirim	2.2	45,747	55,896
Stoic	2.3	2,320	2,084
Ioncam Fabhraithe:			
Maoiniú *EAFRD* dlite ón AE		165,262	152,227
Suimeanna eile dlite ón AE		6,924	340
Ró-íocaíochtaí scéime	6.2	2,640	2,281
Dlite le haghaidh seirbhísí		7,416	6,203
Réamhíocaíochtaí	2.4	33,615	22,333
Iarmhéideanna dochair eile	2.5	7,765	960
Iomlán na sócmhainní reatha		271,689	242,324
Lúide dliteanais reatha			
Iarmhéideanna sochair eile	2.6	22,431	25,338
Costais fhabhraithe		5,926	12,658
Maoiniú Glan ón Státchiste atá dlite	2.7	31,081	31,518
Iomlán na ndliteanas reatha		59,438	69,514
Glan-sócmhainní reatha		212,251	172,810
Glan-sócmhainní		**224,898**	**185,218**
Arna Léiriú ag:			
Cuntas mhaoiniú an Stáit	2.8	**224,898**	**185,218**

2.1 Sócmhainní caipitil[a]

	Trealamh IT	Mótar-fheithiclí agus innealra eile	Troscán agus feistis	Trealamh oifige agus trealamh eile	Iomlán
	€000	**€000**	**€000**	**€000**	**€000**
Ollsócmhainní					
Costas nó Luacháil ag 1 Eanáir 2019	140,895	7,097	14,581	90,849	253,422
Suimeanna Breise	2,860	296	134	1,499	4,789
Diúscairtí	(69)	(297)	—	(594)	(960)
Aistriú chuig an gCiste um Lárionaid Chuanta Iascaigh	—	(51)	2	—	(49)
Costas nó luacháil amhail an 31 Nollaig 2019	**143,686**	**7,045**	**14,717**	**91,754**	**257,202**
Dímheas carntha					
Iarmhéid tosaigh amhail an 1 Eanáir 2019	134,849	5,732	14,059	86,374	241,014
Dímheas don bhliain	2,378	445	112	1,596	4,531
Dímheas ar dhiúscairtí	(68)	(297)	—	(590)	(955)
Aistriú chuig an gCiste um Lárionaid Chuanta Iascaigh	—	(35)	—	—	(35)
Dímheas carntha amhail an 31 Nollaig 2019	**137,159**	**5,845**	**14,171**	**87,380**	**244,555**
Glansócmhainní amhail an 31 Nollaig 2019	**6,527**	**1,200**	**546**	**4,374**	**12,647**
Glansócmhainní amhail an 31 Nollaig 2018	6,046	1,365	522	4,475	12,408

Nótaí [a] Tailte agus foirgnimh faoi úinéireacht an Stáit a bhfuil smacht ag an Roinn orthu nó atá á mbainistiú ag an Roinn nach bhfuil aon luacháil déanta orthu. Tá liosta díobh in aguisín A.

2.2 Banc agus airgead tirim

amhail an 31 Nollaig	2019	2018
	€000	**€000**
Iarmhéideanna an Phámháistir Ghinearálta	45,345	54,963
Iarmhéideanna i gcuntas bainc tráchtála	402	933
	45,747	**55,896**

2.3 Stoic

amhail an 31 Nollaig	2019	2018
	€000	€000
Soláthairtí saotharlainne agus ceimiceáin	479	515
Soláthairtí stáiseanóireachta	279	78
Soláthairtí ríomhaireachta	11	9
Soláthairtí tréidliachta	1,158	1,025
Beostoc	244	284
Stoc talmhaíochta	111	137
Soláthairtí glantacháin	9	9
Stoic ola	29	27
	2,320	**2,084**

2.4 Réamhíocaíochtaí

amhail an 31 Nollaig	Notá	2019	2018
		€000	€000
Rannaíocaíochtaí leis an gClár Domhanda Bia	6.5	22,300	19,000
Deontais taighde, cháilíochta agus deimhnithe		6,456	—
Teicneolaíocht bainistíochta faisnéise		3,000	2,837
Síntiúis		1,341	184
Eile		518	312
		33,615	**22,333**

2.5 Iarmhéideanna dochair eile

amhail an 31 Nollaig	2019	2018
	€000	€000
Réamhíocaíochtaí tuarastail	46	41
Óinchistí agus costais infhorchúitithe taistil	203	180
Airleacain chuig OOP	6,354	669
Scéim um shonraí agus géanómaíochta mairteola	—	70
Eile	1,162	—
	7,765	**960**

2.6 Iarmhéideanna sochair eile

amhail an 31 Nollaig	2019	2018
	€000	**€000**
Suimeanna atá dlite don Stát		
Cáin Ioncaim	2,602	2,394
Árachas Sóisialach Pá-Choibhneasa	1,564	1,393
Cáin Shiarchoinneálach	1,291	1,224
Cáin Bhreisluacha	1,428	1,345
Cáin Chonarthaí Iomchuí	1	—
Ranníocaíochtaí Pinsin	1,105	538
Cáin Mhaoine Áitiúil	23	25
An Muirear Sóisialta Uilíoch	529	517
	8,543	7,436
Urrúis	2,527	2,720
Táillí ceadúnaithe lotnaidicídí	270	240
Airleacain AE	8,845	8,672
Aisíocaíocht atá dlite don AE	—	7
Earraí Ilghnéitheacha	2,246	1,312
Eile	—	4,951
	22,431	**25,338**

2.7 Glanmhaoiniú dlite ón Státchiste

amhail an 31 Nollaig	2019	2018
	€000	**€000**
Barrachas le géilleadh	78,629	178,172
Géilleadh iarchurtha	19,800	22,000
Deontas neamhtharraingthe an Státchiste	(67,348)	(168,654)
Maoiniú glan ón Státchiste atá dlite	**31,081**	**31,518**
Arna Léiriú ag:		
Féichiúnaithe		
Banc agus airgead tirim	45,747	55,896
Iarmhéideanna dochair: fionraí	7,765	960
	53,512	56,856
Creidiúnaithe:		
Dlite don Stát	(8,543)	(7,436)
Iarmhéideanna sochair: fionraí	(13,888)	(17,902)
	(22,431)	(25,338)
	31,081	**31,518**

2.8 State funding account

	Nóta		2019	2018
		€000	€000	€000
Iarmhéid amhail an 1 Eanáir			185,218	247,059
Íocaíochtaí amach as an Vóta				
Soláthar measta	Cuntas	1,345,107		
Géilleadh iarchurtha	Cuntas	(19,800)		
Barrachas le géilleadh	Cuntas	(78,629)		
Vóta glan			1,246,678	1,074,470
Caiteachas (airgead tirim) a iompraíodh in áit eile	1		77,168	78,064
Míreanna neamh-airgid - sócmhainní aistrithe	2.1		(14)	(792)
Caiteachas neamh-airgid - measchíosanna	1		7,898	7,713
Glanchostas cláir	1		(1,292,050)	(1,221,296)
Iarmhéid amhail an 31 Nollaig			**224,898**	**185,218**

2.9 Tiomantais

Tiomantais Dhomhanda amhail an 31 Nollaig	2019	2018
	€000	€000
Soláthar earraí agus seirbhísí	39,457	118,488
Cláir deontais neamhchaipitil	558,905	857,980
Cláir dheontais caipitil	609,011	697,528
Mórdheontais chaipitil	561	2,674
Iomlán na dtiomantas infheidhmithe le dlí	**1,207,934**	**1,676,670**

Ceanglais deontas neamhchaipitil

	Dlite in 2020	Blianta ina dhiaidh sin	2019 Iomlán	2018 Iomlán
	€000	€000	€000	€000
An Scéim Ghlas, íseal-charbóin, agra-chomhshaoil	206,898	96,870	303,768	528,866
Taighde bia	15,242	56,495	71,737	65,363
An clár um shonraí & géanómaíochta mairteola	47,952	9,180	57,132	102,138
Scéimeanna faoi Threoir Áitiúil - reatha	14,292	29,219	43,511	40,840
Leas caorach	24,812	3,167	27,979	45,360
An Clár Domhanda Bia	700	25,000	25,700	—
Deontais don earnáil orgánach	11,000	4,500	15,500	34,794
Aistriú eolais	5,000	1,000	6,000	31,000
An Ciste Eorpach Muirí agus Iascaigh - reatha	3,554	2,000	5,554	5,659
An chomhpháirtíocht nuálaíochta Eorpach	641	757	1,398	1,942
Bainne agus torthaí scoile	111	333	444	555
An Scéim um roghanna agra-chomhshaoil	109	—	109	898
An scéim um chosaint na timpeallachta tuaithe	72	—	72	168
Scéim luathscoir	—	—	—	330
Forbairt ghairmiúil leanúnach	—	—	—	67
Iomlán na dtiomantas infheidhmithe le dlí	**330,383**	**228,521**	**558,905**	**857,980**

Ceanglais clár deontas caipitil

	2019	2018
	€000	€000
Iarmhéid tosaigh	697,528	732,301
Deontais a íocadh sa bhliain	(192,966)	(176,293)
Tiomantais nua	172,640	166,137
Dídhílsithe deontas	(68,191)	(13,617)
Iarmhéid deiridh	**609,011**	**697,528**

Ceanglais mórthionscadal caipitil

	Dlite in 2020	Blianta ina dhiaidh sin	Iomlán 2019	Iomlán 2018
	€000	€000	€000	€000
Foraoisiú	82,670	423,016	505,686	563,843
Scéimeanna spriocdhírithe nuachóirithe talmhaíochta	74,394	—	74,394	105,358
Iascaigh	14,820	2,124	16,944	22,353
Clár athfhorbartha Chaisleán Bhaile Sheáin Mol Nuálaíochta Bia	6,000	1,150	7,150	—
Deontais infheistíochta caipitil	500	1,578	2,078	1,612
Scéim ghairneoireachta	1,385	—	1,385	1,744
An Ciste Eorpach Muirí agus Iascaigh – caipiteal	1,357	—	1,357	1,573
Scéimeanna faoi threoir áitiúil – caipitil	17	—	17	25
Clár athfhorbartha caisleán Bhaile Sheáin	—	—	—	1,020
Iomlán na dtiomantas infheidhmithe le dlí	**181,143**	**427,868**	**609,011**	**697,528**

Ceanglais mórthionscadal caipitil

	Caiteachas carnach go dtí an 31 Nollaig 2018	Caiteachas in 2019	Ceangaltais tionscadail sna blianta ina dhiaidh sin	Caiteachtas iomlán ionchais saoil an tionscadail 2019	Caiteachtas iomlán ionchais saoil an tionscadail 2018
Tionscadal	**€000**	**€000**	**€000**	**€000**	**€000**
Tionscadal feabhsúcháin Inis Sionnach	22,647	2,113	561	25,321	25,321

2.10 Dliteanais theagmhasacha

Tionscadal feabhsúcháin Inis Sionnach

Mar thoradh ar chinneadh an Rialtais an 14 Meitheamh 2011, ghlac an tAire ceannasaíocht ar an obair leasúcháin ar láthair Inis Sionnach. Cheadaigh cinneadh eile a rinne an Rialtas ar an 28 Bealtaine 2015 buiséad scéime iomlán €61 mhilliún don tionscadal. Is €25 milliún méid an chaiteachais atá tabhaithe ag an Roinn don togra suas go dtí deireadh na bliana 2019. De réir na meastachán is deireanaí, táthar ag meas go dtabharfar togra leasúcháin Inis Sionnach chun críche in 2022.

Oibríochtaí AE

1. Tá an Roinn ar an eolas faoi fhionraí sealadach faoi Chlár Oibríochtúil Chiste Iascaigh agus Ghnóthaí Muirí (EMFF) na hÉireann mar thoradh ar mhoill a bheith ar chur chun feidhme chóras pointí an AE faoi Rialacháin AE.

   Cé go ndéanann Éire gach iarracht na hoibleagáidí faoi rialacháin rialaithe an AE a chomhlíonadh, in 2018 chuir an Coimisiún Eorpach íocaíochtaí aisghabhála d'Éirinn le haghaidh caiteachas rialaithe agus forfheidhmiúcháin ar fionraí agus bhí €9.618 milliún in íocaíochtaí ar fionraí á siarchoinneáil ag deireadh 2019.

   Ó shin, tá rialacháin bunaithe ag an Aire a chomhlíonann go hiomlán na ceanglais ábhartha a bhaineann le sealbhóirí ceadúnas bád iascaireachta mara. I mí na Nollag 2019, d'fhaomh an Rialtas roimhe sin Cinn Bhille reachtaíochta don chóras pointí ar leith do mháistrí bád iascaireachta. Nuair a bheidh ceisteanna dlíthiúla áirithe tugtha chun críche, tá sé beartaithe Cinneadh Rialtais bhreise a lorg maidir le conas leanúint ar aghaidh leis an mBille seo.

   Foráiltear i rialacháin AE nach mór don Choimisiún na híocaíochtaí fionraithe a scaoileadh nuair a bhíonn ceanglais chóras na bpointí á gcomhlíonadh go hiomlán ag Éire.

2. Tá an Roinn ar an eolas maidir le smachtbhanna a d'fhéadfadh a bheith i gceist maidir le nithe a aithníodh i ndáil le rialuithe sa chóras a mbaintear úsáid astu chun gabháltais pheiligeacha agus gabháltais den Tuinnín Gorm a mheáchan. De bharr gurb é an tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara, atá freagrach de réir dlí as rialú oibriúcháin, páirteach i bpróiseas leanúnach leis an gCoimisiún ar an ábhar sin, bíonn neamhchinnteacht ag baint le suim nó le tráthúlacht aon dliteanais a d'fhéadfadh a bheith i gceist, más ann dóibh ar chor ar bith.

3. Tá an Roinn ar an eolas chomh maith maidir le neamhcheadú a d'fhéadfadh a bheith i gceist maidir le gnéithe áirithe den leithroinnt teidlíochtaí faoi scéim na n-íocaíochtaí bunúsacha. Mar gheall go bhfuil an Roinn i mbun próiseas foirmeálta leanúnach imréiteach cuntas leis an gCoimisiún, tá suim nó tráthúlacht iarbhír na ndliteanas a d'fhéadfadh a bheith i gceist neamhchinnte.

4. Tá an Roinn ar an eolas chomh maith maidir le neamhcheadú a d'fhéadfadh a bheith i gceist maidir le cuairt Iniúchta DG AGRI an 18 go dtí an 22 Samhain 2019 maidir le Scéimeanna neamh-IACS EAFRD. De bharr go bhfuil an Roinn páirteach i bpróiseas leanúnach leis an gCoimisiún ar an ábhar sin, bíonn neamhchinnteacht ag baint le suim nó le tráthúlacht aon dliteanais a d'fhéadfadh a bheith i gceist, más ann dóibh ar chor ar bith.

Eile

Tá an Roinn rannpháirteach i líon imeachtaí dlí ar feitheamh a bhféadfadh dliteanais a thabhú, ag brath ar an toradh a bheidh ar an dlíthíocht. Níl aon chinnteacht ann maidir le méid iarbhír ná tráthúlacht dliteanas féideartha.

Nóta 3 Caiteachas Vóta

Anailís ar chaiteachas riaracháin

Rinneadh an caiteachas riaracháin atá leagtha amach thíos a chionroinnt ar na cláir, chun costais iomlána na gclár a chur i láthair.

				2019	2018
		Soláthar measta		Toradh	Toradh
		€000	€000	€000	€000
i	Tuarastail, pá agus liúntais				
	Bunaidh	183,077			
	Forlíontach	(2,000)	181,077	180,355	172,628
ii	Taisteal agus cothabháil		7,999	9,002	8,624
iii	Oiliúint agus forbairt agus costais theagmhasacha		6,547	5,305	5,102
iv	Seirbhísí poist agus teileachumarsáide		4,954	4,547	4,713
v	Trealamh oifige agus seirbhísí seachtracha TF		39,611	37,106	33,599
vi	Speansais i ndáil le háitreabh na hoifige				
	Bunaidh	7,820			
	Forlíontach	30,424	38,244	30,715	5,972
vii	Seirbhísí comhairleoireachta agus luach ar airgead agus athbhreithnithe beartas		208	92	129
viii	Bearta forlíontacha d'fhonn leasa airgeadais an AE a chosaint		852	760	567
ix	Seirbhísí Saotharlainne		6,200	6,133	6,208
			285,692	**274,015**	**237,542**

Athrúcháin shuntasacha

Déantar cur síos sa mhír seo a leanas ar na cúiseanna a raibh athrúcháin shuntasacha i gceist i gcaiteachas riaracháin (+/- 25% agus +/-€100,000).

vi Speansais i ndáil le háitreabh na hoifige

Soláthar measta: €7.82 milliún, toradh: €36.702 milliún

Bhí méadú €22.895 milliún ar chaiteachas i gcomórtas leis an soláthar measta bunaidh mar gheall ar chostais shuntasacha a bhí ar an Roinn de bharr an Bhreatimeachta in 2019. Ba mar gheall ar chuid de chaiteachas na Roinne maidir leis an gcostas a bhí le bonneagar fisiciúil nua a chur ar fáil i gCalafoirt Bhaile Átha Cliath agus Ros Láir a bhaineann le níos mó rialuithe oifigiúla a chur i bhfeidhm maidir le hearraí agraibhia ar leibhéal níos suntasaía bhí sé sin.

vii Seirbhísí comhairleoireachta agus luach ar airgead agus athbhreithnithe beartas

Soláthar measta: €208,000, toradh: €92,000

Ba mar thoradh ar mheascán de chomhairleachtaí a bhí beartaithe ach nach raibh de dhíth níos mó agus de bharr athbhreithnithe a bhí beartaithe ach nár tugadh fúthu in 2019 a raibh easnamh €116,000 i gcaiteachas i gcomórtas leis an soláthar measta.

Clár A Sábháilteacht Bia, Sláinte Ainmhithe agus Plandaí aguLeas Ainmhithe

			2019		2018
			Soláthar measta	Toradh	Toradh
		€000	€000	€000	€000
A.1	Riarachán – pá				
	Bunaidh	104,315			
	Forlíontach	(1,140)			
			103,175	102,764	96,942
A.2	Riarachán – neamhphá				
	Bunaidh	44,110			
	Forlíontach	30,424			
			74,534	65,979	37,632
A.3	Sábháilteacht bia, sláinte ainmhithe & plandaí & leas ainmhithe				
	Bunaidh	98,632			
	Forlíontach	(2,500)			
			96,132	93,039	86,962
			273,841	**261,782**	**221,536**

Athrúcháin shuntasacha

Tá eolas le fáil thíos maidir leis na cúiseanna a bhí leis na héagsúlachtaí suntasacha i gcaiteachas an chláir (+/- 5% agus €100,000). Tríd is tríd bhí an caiteachas a bhain le Clár A €14.725 milliún níos airde ná mar a luadh (ar dtús). Tá míniú tugtha cheana féin ar an méadú €20.318 milliún i gcaiteachas riaracháin. Is mar gheall ar na nithe seo den chuid is mó a raibh athrú €5.593 milliún níos lú ar an iarmhéid:

A.3 Sábháilteacht bia, sláinte ainmhithe & plandaí & leas ainmhithe

Soláthar measta: €98.632 milliún, toradh: €93.039 milliún

Ba mar thoradh ar mheascán fachtóirí a bhí an laghdú €5.593 milliún i gcaiteachas i gcomórtas leis an soláthar measta bunaidh. Bhí sábháil i gceist faoi dheontais chun tacú le clibeáil nua leictreonach caorach ós rud é nach raibh líon na n-iarratas ar an scéim chomh hard agus a bhíothas ag súil leis. Bhí sábháil i gceist chomh maith faoin scéim um rialú capall. Rinneadh tuilleadh a shábháil chomh maith mar nach raibh soláthair stuama do scráibeach, BSE & do chásanna ainmhithe tite go hiomlán de dhíth agus íocadh níos lú le Sláinte Ainmhithe na hÉireann chun tréidlianna príobháideacha a thraenáil ná mar a bhí réamh-mheasta.

Clár B Tacaíochtaí agus Rialuithe Feirme/Earnála

					2019	2018
			Soláthar measta		Toradh	Toradh
			€000	€000	€000	€000
B.1	Riarachán – pá					
		Bunaidh	54,195			
		Forlíontach	(591)			
				53,604	53,389	52,103
B.2	Riarachán – neamhphá			20,343	19,094	18,600
B.3	Scéimeanna agra-chomhshaoil					
		Bunaidh	229,500			
		Forlíontach	7,000			
				236,500	236,500	256,860
B.4	Scéim limistéir faoi shrianta nádúrtha			250,000	248,552	228,666
B.5	Talmhaíocht agus bia a fhorbairt (feirm)					
		Bunaidh	78,395			
		Forlíontach	7,000			
				85,395	83,650	72,510
B.6	Scéimeanna um mairteoil inbhuanaithe					
		Bunaidh	67,800			
		Forlíontach	18,000			
				85,800	87,108	47,451
B.7	Aistriú eolais			25,000	22,167	21,665
B.8	Scéim leasa ainmhithe do chaoirigh			18,000	17,382	17,650
B.9	Scéim luathscoir			220	187	830
B.10	Foraoiseacht agus bithfhuinneamh					
		Bunaidh	81,428			
		Géilleadh iarchurtha	22,000			
				103,428	89,732	94,509
B.11	Costais rialaithe agus scéimeanna tacaíochta eile			12,351	14,213	9,305
B.12	Scéimeanna eile					
		Bunaidh	3,825			
		Forlíontach	(1,000)			
				2,825	2,090	3,024
				893,466	**874,064**	**823,173**

Athrúcháin shuntasacha

Tá eolas le fáil thíos maidir leis na cúiseanna a bhí leis na héagsúlachtaí suntasacha i gcaiteachas an chláir (+/- 5% agus €100,000). Tríd is tríd bhí an glanchaiteachas a bhain le Clár B €33.007 milliún níos airde ná mar a luadh (ar dtús). Tá tearc-chaitheamh de €2.055 milliún i gcaiteachas riaracháin mínithe cheana féin. Seo a leanas na príomhchúiseanna a bhí leis an róchaitheamh frithháirimh de €35.062 milliún:

B.5 Talmhaíocht agus bia a fhorbairt (feirm)

Soláthar measta: €78.395 milliún, toradh: €83.65 milliún

Ba mar thoradh ar mhéadú €7.026 milliún a bheith ar chaiteachas faoi scéim *TAMS* II a bhí an méadú €5.255 milliún i gcaiteachas i gcomórtas leis an soláthar measta. Rinneadh sin a pháirt-fhritháireamh trí shábháil €1.071 milliún sa scéim deontas infheistíochta um próiseáil orgánach ós rud é nach raibh líon na n-iarratas don scéim chomh hard agus a bhí tuartha. Bhí sábháil €400,000 i gceist chomh maith maidir le scéim um próiseáil dramhaíola ós rud é nár cuireadh éileamh a raibh súil leis ar isteach. Bhí sábháil €166,000 breise ann faoin scéim gairneoireachta ós rud é nach ndeachaigh iarratasóirí ar aghaidh le hinfheistíochtaí a ceadaíodh agus nár cuireadh infheistíochtaí eile chun críche in am d'íocaíocht in 2019. Cuireadh maoiniú breise ar fáil le soláthar forlíontach agus vírmint.

B.6 Scéimeanna um Mairteoil Inbhuanaithe

Soláthar measta: €67.8 milliún, toradh: €87.108 milliún

Bhí méadú €19.308 milliún ar chaiteachas i gcomórtas leis an soláthar measta mar gheall gur cuireadh tús leis an mBeart Cúnaimh Eisceachtúil Mairteola, scéim AE a tugadh isteach in Iúil 2019 mar bheart cúnaimh eisceachtúil d'earnáil mairteola na hÉireann mar fhreagra ar choinníollacha sa mhargadh. Cuireadh maoiniú breise ar fáil thrí Sholáthar Measta agus vírmint agus trí shábháil a rinneadh laistigh d'fho-mhícheann ina raibh caiteachas ar an clár um shonraí agus géanómaíochta mairteola agus an séim phíolótach mairteola um éifeachtúlacht chomhshaoil níos lú ná na soláthairtí do na scéimeanna sin.

B.7 Aistriú eolais

Soláthar measta: €25 milliún, toradh: €22.167 milliún

Bhí easnamh €2.833 milliún ann i gcomórtas leis an meastachán mar gheall gur tharraing rannpháirtithe amach as an scéim agus mar gheall nár shásaigh rannpháirtithe na riachtanais ar fad a bhain leis an scéim.

B.10 Foraoiseacht agus bithfhuinneamh

Soláthar measta: €103.428 milliún, toradh: €89.732 milliún

Bhí easnamh €13.696 milliún i gcaiteachas ann i gcomórtas leis an meastachán (lena n-áirítear géilleadh iarchurtha ó 2018) mar gheall, den chuid is mó, ar shábháil €10.349 milliún a rinneadh sa scéim foraoisithe ós rud é gur scéim í seo atá bunaithe ar éileamh agus bhí an t-éileamh a bhí ann don scéim seo níos lú ná mar a bhí i mblianta roimhe seo. Bhí sábháil €2.799 milliún i gceist chomh maith do na scéimeanna tacaíochta mar gheall ar laghdú a bheith ar an líon iarratas a rinneadh ar an scéim róthair. Bhain an laghdú seo le saincheisteanna i ndáil le cead pleanála maidir le bealaí isteach ó bhóthar foraoise ar bhóthar poiblí. Rith an tOireachtas reachtaíocht ábhartha i bhFeabhra

2020, agus ba cheart go mbeadh níos mó iarratas á gcur isteach mar thoradh air.

B.11 Costais rialaithe agus scéimeanna tacaíochta eile

Soláthar measta: €12.351 milliún, toradh: €14.213 milliún

Bhain an méadú €1.862 milliún i gcaiteachas i gcomórtas leis an soláthar measta le méadú €3.554 milliún i ndáil le híocaíochtaí maidir le cinntí comhréireacha. Rinneadh sin a fhritháireamh trí shábháil €1.449 milliún de bharr nár dearnadh aon cheannacháin stoic idirghabhála i rith na bliana agus trí shábháil €739,000 chomh maith de bharr go raibh rátaí úis níos ísle ar iasachtaí gearrthéarma a bhí riachtanach chun íocaíochtaí *EAGF* a mhaoiniú roimh aisíocaíocht ón gCoimisiún. Bhí méadú €475,000 ar chostas maidir le córas um dháileachtaí talmhaíochta a aithint a uasghrádú ós rud é gur theastaigh níos mó digitithe ná mar a bhíothas ag súil leis. Cuireadh maoiniú breise ar fáil le vírmint.

B.12 Scéimeanna eile

Soláthar measta: €3.825 milliún, toradh: €2.09 milliún

Bhí sábháil €1.735 milliún ann i gcomórtas leis an meastachán bunaidh mar gheall go raibh caiteachas ar na scéimeanna fodair, a tugadh isteach de bharr na géarchéime fodair in 2018, níos ísle ná mar a bhí soláthar déanta dó ós rud é go raibh féar ag fás mar is gnáth i i dtreo dheireadh na bliana 2018 agus go raibh coinníollacha féaraigh níos fearr le linn an gheimhridh.

Clár C Beartas agus Straitéis

					2019	2018
			Soláthar measta		Toradh	Toradh
			€000	€000	€000	€000
C.1	Riarachán – pá					
		Bunaidh	15,446			
		Forlíontach	(169)			
				15,277	15,216	14,827
C.2	Riarachán – neamhphá			5,267	4,771	4,585
C.3	Taighde, cáilíocht agus deimhniúchán					
		Bunaidh	28,461			
		Forlíontach	(2,900)	25,561	25,161	27,747
C.4	Talmhaíocht agus bia a fhorbairt agus a chur chun cinn (nach feirm atá i gceist)					
		Bunaidh	20,340			
		Forlíontach	(6,900)			
				13,440	7,550	8,839
C.5	Deontas Teagasc					
		Bunaidh	141,232			
		Forlíontach	(3,000)	138,232	134,673	133,082
C.6	Deontas Bord Bia			46,619	44,844	40,383
C.7	Ciste Rásaíochta Capall agus Con			84,000	84,000	80,000
C.8	Ciste Forbartha agus Nuálaíochta Tuaithe *Cedra*			1,500	1,486	1,501
C.9	Tabhartais um chabhair bhia – Clár Domhanda Bia					
		Bunaidh	3,000			
		Forlíontach	20,000			
				23,000	25,300	19,000
C.10	Bearta seasmhacha i ndáil leis an mBreatimeacht			—	—	25,000
C.11	Seirbhísí eile					
		Bunaidh	15,924			
		Forlíontach	(1,600)			
				14,324	13,671	15,156
				367,220	**356,672**	**370,120**

Athrúcháin shuntasacha

Tá eolas le fáil thíos maidir leis na cúiseanna a bhí leis na héagsúlachtaí suntasacha i gcaiteachas an chláir (+/- 5% agus €100,000). Tríd is tríd bhí an caiteachas a bhain le Clár C €5.117 milliún níos ísle ná mar a luadh (ar dtús). Tá míniú tugtha cheana fáin ar an athrúchán €726,000 i gcaiteachas riaracháin. Is mar gheall ar na nithe seo den chuid is mó a tharla athrú ar an iarmhéid €4.391 milliún:

C.3 Taighde, cáilíocht agus deimhniúchán

Soláthar measta: €28.461 milliún, toradh: €25.161 milliún

Bhí easnamh €3.3 milliún i gcaiteachas i gcomórtas leis an meastachán bunaidh mar gheall ar mheascán de leibhéal níos ísle iarratais ar an nGlao maidir le Ciste um Thaighde a Spreagadh agus moill ar éilimh thráinse a chur ar aghaidh maidir le tograí ar cuireadh maoiniú ar fáil dóibh cheana.

C.4 Talmhaíocht agus bia a fhorbairt agus a chur chun cinn (nach feirm atá i gceist)

Soláthar measta: €20.34 milliún, toradh: €7.55 milliún

Bhí easnamh €12.79 milliún i gcaiteachas i gcomórtas leis an meastachán bunaidh mar gheall, den chuid is mó, ar shábháil €9.845 milliún i dtacaíochtaí do chomhlachtaí bia d'fhonn an t-éileamh a d'fhéadfadh a bheith ann sula raibh imeacht na Breataine as an Aontas beartaithe ar dtús i Márta 2019 agus cistí chun cuidiú le comhlachtaí bia comórtas a feabhsú. De bharr gur cuireadh síneadh go dtí an bhliain 2020 le spriocdháta an Bhreatimeachta agus mar thoradh ar an neamhchinnteacht i ndáil leis an mBreatimeacht bhí éileamh ar na scéimeanna sin fós íseal.

Rinneadh sábháil bhreise €1.583 milliún faoin Tionscnamh Bia *LEADER* ós rud é nach raibh rannpháirtíocht chomh hard agus a bhíothas ag súil leis agus rinneadh sábháil €1.068 milliún chomh maith i ndeontais chuig comhlachtaí chun go mbaineadh siad an toradh is fearr amach i ndáil lena gcuid áiseanna táirgeachta mar nach raibh an deis ann i gcónaí obair a thabhairt chun críche laistigh de thréimhse ama 12 mí.

C.5 Deontas Teagasc

Soláthar measta: €141.232 milliún, toradh: €134.673 milliún

Bhí easnamh €6.559 milliún i gcaiteachas ann i gcomórtas leis an meastachán bunaidh mar gheall ar shábháil €4.85 milliún maidir le deontas i gcabhair a tharraingt anuas don Mol Nuálaíochta Bia mar go raibh moill ar phleanáil agus sábháil €1.709 milliún maidir le deontas i gcabhair a tharraingt anuas i ndáil le costais aoisliúntais ós rud é go raibh costais maidir le scor níos ísle ná mar a bhíothas ag súil leis.

C.9 Tabhartais um chabhair bhia – Clár Domhanda Bia

Soláthar measta: €3 milliún, toradh: €25.3 milliún

Bhí méadú €22.3 milliún ar chaiteachas a bhain leis an meastachán mar gheall gur scríobh Stiúrthóir Feidhmiúchán an Clár Domhanda Bia chuig an Roinn le hiarraidh an ndéanfadh Éire íocaíocht amach luath i ndáil le leithdháileadh 2020 a mheas. Chomhaontaigh an Roinn go ndéanfaí luathíocaíocht €22.3 milliún i ndáil le leithroinnt

2020, agus rinneadh an íocaíocht sin i Nollaig 2019, tá an tsuim sin san áireamh sna réamhíocaíochtaí sa ráiteas ar an staid airgeadais.

C.11 Seirbhísí eile

Soláthar measta: €15.924 milliún, toradh: €13.671 milliún

Bhí easnamh €2.253 milliún i gcaiteachas ann i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall, den chuid is mó, nach raibh an soláthar d'íocaíochtaí dlí riachtanach i rith na bliana agus mar gheall ar chásanna dlí nár tugadh chun críche in 2019 agus gur eascair sábháil as seo.

Clár D Earnáil an Bhia Mara

					2019	2018
			Soláthar measta		Toradh	Toradh
			€000	€000	€000	€000
D.1	Riarachán – pá					
		Bunaidh	9,121			
		Forlíontach	(100)			
				9,021	8,986	8,756
D.2	Riarachán – neamhphá			4,471	3,816	4,097
D.3	Iascaigh					
		Bunaidh	42,488			
		Forlíontach	(1,600)			
				40,888	41,562	35,195
D.4	Deontas Fhoras na Mara					
		Bunaidh	35,429			
		Forlíontach	(500)			
				34,929	34,926	32,239
D.5	Deontas Bhord Iascaigh Mhara			38,293	38,195	31,134
D.6	An tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara			13,795	13,005	10,302
D.7	Togra leasúcháin Inis Sionnach			2,500	2,113	9,701
				143,897	**142,603**	**131,424**

Athrúcháin shuntasacha

Tá eolas le fáil thíos maidir leis na cúiseanna a bhí leis na héagsúlachtaí suntasacha i gcaiteachas an chláir (+/- 5% agus €100,000). Tríd is tríd bhí an glanchaiteachas a bhain le Clár D €3.494 milliún níos ísle ná mar a luadh (ar dtús). Tá míniú tugtha cheana fáin ar an athrúchán €790,000 i gcaiteachas riaracháin. Is mar gheall ar na nithe seo den chuid is mó a tharla athrú ar an iarmhéid €2.704 milliún:

D.6 An tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara

Soláthar measta: €13.795 milliún, toradh: €13.005 milliún

Ba mar thoradh ar na fachtóirí seo a leanas a raibh an t-easnamh €790,000 i gcaiteachas i gcomórtas leis an soláthar measta: bhí sábháil €187,000 ar íocaíochtaí pinsin a raibh súil leo ós rud é gur bunaíodh meastacháin ar íosdhátaí scoir na bhfostaithe, chinn níos lú daoine ná mar a bhí i dteideal dul ar scor ar scor áfach. Bhí sábháil neamhphá €603,000 ann mar gheall go raibh moill ar shonraisc a raibh súil leo a fháil agus go raibh moill ar obair thionscadail TF a thabhairt chun críche.

D.7 Togra leasúcháin Inis Sionnach

Soláthar measta: €2.5 milliún, toradh: €2.113 milliún

Bhí easnamh €387,000 i gcaiteachas ann i gcomparáid leis an soláthar measta mar gheall ar mheascán de ghnéithe i ndáil le caiteachas mar a bhí leagtha amach sa bhuiséad nár tabhaíodh go dtí 2020 nó nár tháinig chun cinn ar chor ar bith. Gníomhaíonn Comhairle Chontae Chorcaí ina gníomhaire de chuid an Aire ar an tionscadal

agus tá sí freagrach as na gnéithe oibríochta leasúcháin ar fad a chur chun cinn agus déanfaidh an Rionn na costais a aisíoc ar bhonn dhliteanais aibithe.

Nóta 4 Fáltais

4.1 Leithreasaí i gcabhair

		Fo-cheann-teideal		2019		2018
				Measta	Réadaithe	Réadaithe
			€000	€000	€000	€000
1	Aisghabháil ar thuarastail, etc. ar oifigigh ar iasacht chuig comhlachtaí lasmuigh			600	690	556
2	Éarlais agus urrúis forghéillte faoi idirghabháil AE, aisíocaíocht onnmhairithe, etc. socruithe			1	187	9
3	Aisíocaíochtaí ó tháillí tréidliachta do sheirbhísí cigireachta ag monarchana éanlaithe agus monarchana feola eile	A.3		15,436	19,531	19,804
4	Fáltais ó tháillí cigireachta tréidliachta d'onnmhairithe beo	A.3		613	664	666
5	Fáltais ó tháillí do sheirbhísí cigireachta ar áitribh déiríochta	A.3		6,500	8,143	7,405
6	Fáltais ó dhíol vacsaíní, beostoic, táirgí feirmeoireachta, etc. ag Saotharlann Taighde Tréidliachta agus feirm i mBaile an Aba; aisghabháil ar chostais choraintín in Inis Píc	A.3		670	602	671
7	Fáltais ó Ttháillí tástála síolta, táillí deimhnithe, táillí ceadúnais, lotnaidicídí, táillí clárúcháin etc, agus táillí ó fheirm Bhacastúin	C.3		1,856	2,766	3,155
8	Fáltais ó ranníocaíochtaí	A.3		7,000	7,637	7,508

	feirmeora i dtreo an chostais a bhaineann leis an ngalar buaibheach a dhíothú			
9	Fáltais ó Choimisiún na Talún	350	380	285
10	Fáltais eile	2,470	3,129	2,807

		Fo-cheann-teideal		2019		2018
				Measta	Réadaithe	Réadaithe
			€000	€000	€000	€000
11	Costais idirghabhála mhargaidh agus costais airgeadais do bhearta rannóige (Ráthaíocht) *FEOGA* eile	B.11		975	300	1,239
12	Caillteanas stoic idirghabhála, etc.	B.11		—	960	880
13	*EAFRD* (An Ciste Eorpach Talmhaíochta um Fhorbairt Tuaithe)					
	Bunaidh		205,000			
	Forlíontach		41,000			
				246,000	299,533	387,280
14	An Ciste Tréidliachta	A.3		9,200	9,279	10,274
15	Fáltais Ráthaíochta eile ón AE (Talmhaíocht)	B.11		36	36	36
16	Fáltais ó fhíneálacha agus ó fhorghéillte i leith iascaigh farraige	D.3		100	292	7
17	Fáltais faoin Acht Imeall Trá 1933 agus an tAcht Maoine Stáit 1954	D.3		100	188	151
18	Aisghabháil AE i ndáil le caiteachas ar iascaigh a chaomhnú agus a bhainistiú	D.3		1	—	—
19	Táillí ceadúnais dobharshaothraithe	D.3		412	578	592
20	Fáltais AE don *EMFF*	D.3		30,000	23,030	13,596
21	*EFF* (Iascaigh) 2007-2013	D.3		—	—	2,641
22	Fáltais ó Chórais Bhianna Inbhuanaithe na hÉireann			200	74	75
23	Fáltais ó ranníocaíochtaí aoisliúntais breise ar luach saothair na seirbhíse poiblí [a]			10,797	10,444	12,146
	Iomlán			**333,317**	**388,443**	**471,783**

Nóta [a] Tagraíonn figiúr 2018 d'asbhaintí a bhain le pinsin. Cuireadh ranníocaíochtaí aoisliúntais breise ina n-ionad sin ó 1 Eanáir 2019.

Athrúcháin shuntasacha

Tríd is tríd, bhí leithreasaí i gcabhair €96.126 milliún níos mó ná an meastachán bunaidh. Tá mínithe ar na hathruithe leagtha amach thíos:

2 Éarlais agus urrúis forghéillte faoi idirghabháil AE, aisíocaíocht onnmhairithe, etc. socruithe

Soláthar measta: €1,000, réadaithe: €187,000

Bhain an méadú €186,000 le trí urrús forghéilte ar cheadúnais sách mór agus bhí sé deacair, de bharr nádúr an fhorghéilte, ioncam ón bhfoinse seo a réamh-mheas.

3 Aisíocaíochtaí ó tháillí tréidliachta do sheirbhísí cigireachta ag monarchana éanlaithe agus monarchana feola eile

Soláthar measta: €15.436 milliún, réadaithe: €19.531 milliún

Bhain an méadú €4.153 milliún leis an méadú a tháinig ar leibhéil ghníomhaíochta san earnáil éanlaithe agus in earnálacha feola eile arís in 2019.

5 Fáltais ó tháillí do sheirbhísí cigireachta ar áitribh déiríochta

Soláthar measta: €6.5 milliún, réadaithe: €8.143 milliún

Bhain an méadú €1.643 milliún le méadú bliain ar bhliain ar fháltais mar gheall go raibh níos mó bainne fós á tháirgeadh.

7 Fáltais ó tháillí tástála síolta, táillí deimhnithe, táillí ceadúnais, lotnaidicídí, táillí clárúcháin etc, agus fáltais ó fheirm Bhacastúin

Soláthar measta: €1.856 milliún, réadaithe: €2.766 milliún

Bhain an méadú €910,000 den chuid is mó le méadú i dtáillí clárúcháin a fuarthas i leith táirgí cosanta plandaí agus táirgí bithicídeacha. Bhí méadú freisin ann ar tháillí i ndáil le cigireacht, bíonn sé seo bunaithe ar chúinsí seachtracha margaidh agus mar sin athraíonn ioncam bliain i ndiaidh bliana.

8 Fáltais ó ranníocaíochtaí feirmeora i dtreo an chostais a bhaineann leis an ngalar buaibheach a dhíothú

Soláthar measta: €7 milliún, réadaithe: €7.637 milliún

Bhain an méadú €637,000 le méadú ar an méid bainne á próiseáil agus líon na n-ainmhithe a bhí á marú nó á n-onnmhairiú araon, i gcomórtas leis na huimhreacha réamh-mheasta.

10 Fáltais eile

Soláthar measta: €2.47 milliún, réadaithe: €3.129 milliún

Is í an príomhghné a bhaineann leis an bhfo-mhírcheann sin ranníocaíochtaí pinsin a seoladh ó ghníomhaireachtaí stáit. Bhain an méadú €659,000, den chuid is mó, le ranníocaíochtaí pinsin a bhailigh Teagasc ó chláir taighde ar cuireadh maoiniú ar fáil dóibh sa chás go raibh conraitheoirí fostaithe chun tabhairt faoin taighde.

11 Costais idirghabhála mhargaidh agus costais airgeadais do bhearta rannóige (Ráthaíocht) *FEOGA* eile

Soláthar measta: €975,000, réadaithe: €300,000

Bhain an laghdú €675,000 le leibhéal níos ísle de ghníomhaíocht idirghabhála a bheith ann ná mar a bhíothas ag súil leis ós rud é gur díoladh an stoc idirghabhála ar fad i Márta/Aibreán 2019 agus mar thoradh air sin bhí costas a bhain leo níos ísle agus dá bhrí sin níos ísle ná costas measta i ndáil le haisghabháil ón AE.

12 Caillteanas stoic idirghabhála, etc.

Soláthar measta: €0, réadaithe: €960,000

Bhain an méadú €960,000 leis an ioncam faoin bhfo-mhírcheann seo a tháinig as forálacha faoi Airteagal 55 de Rialachán 1306/2013 ón AE ina bhfuil Ballstáit i dteideal 20% de neamhrialtachtaí a aisghabháiltear faoin *EAGF* a choinneáil. Tá sé deacair an t-ioncam ó seo a réamh-mheas mar go bhfuil sé ag brath ar fhiacha a thabhaítear agus aisghabhálacha i rith na bliana.

13 EAFRD (An Ciste Eorpach Talmhaíochta um Fhorbairt Tuaithe)

Soláthar measta: €205 milliún, réadaithe: €299.533 milliún

Bhain an méadú €93.299 milliún, den chuid is mó, le tráthúlacht réamhíocaíochtaí faoin scéim *ANC* a bhí á ndéanamh i Meán Fómhair 2019 seachas i nDeireadh Fómhair, mar a bhí réamh-mheasta. Bhí fáltas *EAFRD* níos mó ann in Nollaig 2019 ná mar a bhíothas ag súil leis d'fháltas 2020 mar thoradh air sin. Ní raibh an méadú seo ar na fáltais ach páirtsoláthraithe sa soláthar measta toisc nár dearbhaíodh íocaíocht na suime iomláine in 2019 go dtí tráth tar éis an phróisis fhorlíontaigh.

16 Fáltais ó fhíneálacha agus ó fhorghéillte i leith iascaigh farraige

Soláthar measta: €100,000, réadaithe: €292,000

Bhain an méadú €192,000 le nádúr na bhfáltas seo a bheith ag athrú ag brath ar aimsithe agus ar na fíneálacha a íocadh ina dhiaidh sin.

19 Táillí ceadúnais dobharshaothraithe

Soláthar measta: €412,000, réadaithe: €578,000

Bhain an méadú €166,000 leis an méadú a tháinig ar líon na láithreacha dobharshaothraithe ceadúnaithe le blianta beaga anuas.

20 Fáltais AE don *EMFF*

Soláthar measta: €30 milliún, réadaithe: €23.03 milliún

Bhain an laghdú €6.97 milliún le maoiniú an *EMFF* a bheith ar fionraí, agus atá fós, d'fhonn rialú agus forfheidhmiú. Tá roinnt iarrachtaí déanta ag Éirinn córas pointí a chur i bhfeidhm i ndáil le sáruithe tromchúiseacha ar rialacha an *CEP* atá déanta ag sealbhóirí ceadúnais ach tá an cás seo fós ar bun agus cé gur éilíodh go n-íocfar na cistí a caitheadh ar rialú agus forfheidhmiúchán ar ais, tá íocaíocht na hÉireann curtha ar fionraí ag an gCoimisiún go sealadach go dtí go mbeidh an próiseas agus na rialuithe faoi Chlár Oibríochta *EMFF* na hÉireann curtha i gcrích.

22 Fáltais ó Chórais Bhianna Inbhuanaithe na hÉireann

Soláthar measta: €200,000, réadaithe: €74,000

Bhain an laghdú €126,000 leis an mbaint a bhí ag Fáltais *SFSI* le caiteachais bhliantúla ar thionscadal *SFSI*, tá aisíocaíocht ag teacht ó gach ceann de na gníomhaireachtaí atá rannpháirteach, (Fiontar Éireann, Teagasc, Bord Bia

4.2 Fáltais bhreise atá iníoctha leis an Státchiste

	2019	2018
	€000	**€000**
Iarmhéid ag 1 Eanáir	—	—
Ús ar aisíoc i ndáil le tobhaigh siúcra a ró-íocadh	—	428
Cuntais ar fionraí a imréiteach	—	550
1% Farasbarr forthobhaigh	705	—
Fáltais ó chabhlaigh an *SFPA* a dhíol	419	—
Curtha ar aghaidh chuig an Státchiste	(1,124)	(978)
Iarmhéid amhail an 31 Nollaig	**—**	**—**

agus an *FSAI*) agus go raibh an caiteachas sin a bhí á aisíoc níos ísle ná mar a bhíothas ag súil leis.

Nóta 5 Foireann a Sholáthar agus Luach Saothair

5.1 Employee numbers

Coibhéisí iánaimseartha	2019	2018
An líon foirne ag deireadh na bliana		
Roinn	3,358	3,176
Gníomhaireachtaí[a]	1,609	1,520
	4,967	**4,696**

Nóta [a] Seo a leanas na gníomhaireachtaí atá faoi choimirce na Roinne - An Bord Bia, Bord Iascaigh Mhara, Foras na Mara, An tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara agus Teagasc.

5.2 Pá

Aoisliúntais fhoireann na Roinne

	2019	2018
	€000	**€000**
Pá	163,536	156,844
Liúntais i ndáil le dualgais níos airde, dualgais speisialta nó dualgais bhreise	242	267
Liúntais eile	1,528	1,514
Ragobair	3,011	3,235
Liúntais i ndáil le sealanna oibre	659	562
ÁSPC an fhostóra	11,671	10,491
Pá iomlán	**180,647**	**172,910**

Aoisliúntasgníomhaireachtaí

	2019	2018
	€000	**€000**
Pá	79,470	77,059
Liúntais i ndáil le dualgais níos airde, dualgais speisialta nó dualgais bhreise	979	818
Liúntais eile	588	111
Ragobair	162	145
Íocaíochtaí aiscí	307	117
ÁSPC an fhostóra	3,551	2,762
Pá iomlán	**85,057**	**81,012**

Nóta Ní bhaineann na sonraí liúntais, ragoibre agus luach saothair eile atá i nótaí 5.3 go dtí 5.5 thíos ach le foireann na Roinne agus sin amháin, agus a íoctar go díreach as an Vóta faoi chláir A go dtí D. Is féidir teacht ar fhaisnéis mionsonraithe a bhaineann le socruithe luacha saothair chomhlachtaí Stáit gaolmhara na Roinne ó natuarascálacha bliantúla ábhartha nó go díreach ó na comhlachtaí Stáit atá i gceist.

5.3 Liúntais agus íocaíochtaí ragoibre

	Líon na bhfaigh-teoirí	Faighteoirí a fuair €10,000 nó níos mó	Íocaíocht aonair is mó	
			2019	2018
			€	€
Liúntais i ndáil le dualgais níos airde, dualgais speisialta nó dualgais bhreise	81	2	12,410	11,932
Liúntais I ndáil le sealanna oibre	117	21	20,741	18,990
Liúntais eile	627	9	20,614	20,596
Ragobair	785	81	28,171	38,893
Luach saothair breise I níos mó ná catagóir amháin	347	172	39,614	42,531

5.4 Socruithe eile luach saothair

Íocadh €1,534,809 (comhlán) ar an iomlán le 68 státseirbhísigh ar scor, atá ag fáil pinsean státseirbhíse, a fostaíodh arís ar bhonn táille. Tá prionsabail an Achta um Pinsin na Seirbhíse Poiblí (Scéim Aonair agus Forálacha eile) 2012 i gceist leis na táillí sin.

5.5 Ró-íocaíochtaí

	Líon na bhfaigh-teoirí	2019	2018
		€	€
Ró-íocaíochtaí	299	746,314	475,222
Pleananna aisghabhála i bhfeidhm	128	392,782	312

Nóta 6 Ilghnéitheach

6.1 Maoiniú ón AE

Tugadh an Ciste Eorpach um Ráthaíocht Talmhaíochta (*EAGF*) agus an Ciste Eorpach Talmhaíochta um Fhorbairt Tuaithe (*EAFRD*) isteach faoi Rialachán (AE) Uimh, 1290/2005 ón gComhairle. Maoiníonn an ciste *EAGF* íocaíochtaí díreacha agus tacaíochtaí margaidh agus déanann an *EAFRD* cómhaoiniú ar bhearta forbartha tuaithe faoi chláir forbartha tuaithe ceadaithe.

Áirítear ar ghníomhaíochtaí na Roinne bearta atá maoinithe go hiomlán ag an *EAGF* agus gníomhaíochtaí atá cómhaoinithe ag an *EAFRD* agus ón Vóta.

Áirítear i gClár B caiteachas i ndáil le gníomhaíochtaí arna gcómhaoiniú ag an AE tríd an *EAFRD*. Áirítear i gClár C chomh maith caiteachas i ndáil le gníomhaíochtaí atá cómhaoinithe ag Ciste Tréidliachta an AE. Áirítear i gCláir C agus D caiteachas i ndáil le gníomhaíochtaí arna gcómhaoiniú ag an AE tríd an gCiste Eorpach Muirí agus Iascaigh, 2014-2020 (*EMFF*). Áirítear i gClár B muirear €5.745 milliún chuig an Vóta do Mhaoiniú AE a dícheadaíodh mar gheall ar chinntí maidir le ceadú comhréireachta agus íocaíochtaí déanacha.

Áirítear sa chuntas ús €161,486 a íocadh ar iasachtaí gearrthréimhseacha €725 milliún a fuarthas ar iasacht in 2018 chun caiteachas Ráthaíochta *EAGF* a mhaoiniú go dtí go ndéantar é a aisghabháil ón AE. Aisíocadh na hiasachtaí, mar aon le hús, in 2019.

Fuarthas cistí gearrthréimhseacha arbh ionann iad agus €750 milliún ar an iomlán ar iasacht in 2019 chun caiteachas um Ráthaíocht *EAGF* a mhaoiniú go dtí go ndéantar iad a aisghabháil ón AE in 2020. Léirítear na hiasachtaí seo i ráitis airgeadais an Chiste Eorpaigh Talmhaíochta (*EAGF*), an Chiste Eorpaigh Talmhaíochta um Fhorbairt Tuaithe (*EAFRD*) agus an Chiste Eorpaigh Muirí agus Iascaigh (*EMFF*), oibríochtaí na hÉireann.

Ioncam agus caiteachas atá maoinithe ag an AE arna mbainistiú ag an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara

	2019	2018
	€000	€000
Scéim na h-íocaíochta dírí/scéim na híocaíochta bunúsaí	1,204	1,208
Idirghabháil/cúnamh do stóráil phríobháideach[a]	(12)	19.5
Tacaíochtaí margaidh eile [b]	61.8	4.5
Eile	(3)	(3)
Fáltais chómhaoinithe (bearta arna gcómhaoiniú ag an AE) [c]		
	2018	**2018**
	€000	**€000**
An Clár Forbartha Tuaithe *EAFRD*	299	387
An Ciste Tréidliachta	9	10
Fáltais comhairgeadais eile	1	1
Iascaigh		
EFF - An Ciste Eorpach Iascaigh 2007-2013 agus *EMFF* - An Ciste Eorpach Muirí agus Iascaigh 2014-2020 [d e]	23	16
	1,583	**1,643**

Nótaí

a Ba mar thoradh ar an díol a bhí ar phúdar bainne bearrtha a bhí i stoc an €12.6 milliún.

b Bhain an méadú le Beart Cúnaimh Eisceachtúil *BEAM* €48.3 milliún.

c Ní thaispeántar ach an cómhaoiniú AE ar na cláir sin sa tábla seo.

d Tá fáltais €8.8 milliún an *EMFF* coinnithe i gcuntas fionraí (Airleacain AE) i gcomhréir le nósanna imeachta airgeadais poiblí.

e Faoi Airteagal 28 de Rialachán 908/214 déanfar na suimeanna a aisghabhtar a fhógairt agus iad a ghlanluacháil i gcoinne chaiteachas na scéime i gcás go dtagann dliteanas aisghabhála chun cinn.

6.2 Ró-íocaíochtaí tuarastail

	2019	2018
	€000	€000
Ró-íocaíochtaí scéime ag 1 Eanáir	2,281	1,087
Coigeartú maidir leis an scéim luathscoir	(6)	(7)
Ró-íocaíochtaí a ardaíodh sa bhliain	15,506	20,260
Ceartúcháin	(816)	(3,355)
Aisghabhálacha	(14,058)	(15,522)
Díscríobh (nóta 6.3)	(267)	(182)
Ró-íocaíochtaí scéime ag 31 Nollaig	**2,640**	**2,281**

6.3 Díscríobh

Díscríobhadh na suimeanna seo a leanas sa bhliain

	2019	2018
	€	€
Ró-íocaíochtaí scéimeanna:		
Scéimeanna foraoiseachta	22,060	41,758
An scéim um chosaint na timpeallachta tuaithe	229,546	96,277
Bisigh ilghnéitheacha AE agus scéimeanna limistéar-bhunaithe	13,121	36,391
Préimheanna Vóta Ilghnéitheach	846	7,965
Tréidlianna Príobháideacha	1,174	—
	266,747	182,391
Custaiméirí:		
Aighneas i ndáil le riar scéime	—	14,827
Custaiméirí nach bhfuil ag trádáil a thuilleadh [a]	1,630,294	18,475
Ceadúnais dobharshaothraithe imithe in éag/tugtha suas agus nach ndearnadh iad a athnuachan	7,429	28,061
Cúiseanna eile	6	2,035
	1,637,729	**63,398**

Nóta [a] Rinneadh athbhreithniú ar fhiachas leagáide in 2019 – mar thoradh air seo, sainaithníodh líon mór féichiúnaithe nach raibh i mbun trádála níos mó, agus sa chás nach raibh aon mhodh breise bailithe ann. Bhí sé seo mar bhonn leis an leibhéal díscríobhanna sa bhliain a mhéadú.

6.4 Costais chúitimh agus dlí

	2019					2018
	Líon na gcásanna	**Costais dlí arna n-íoc ag an Roinn**	**Cúiteamh a bronnadh**	**Costais dlí a bronnadh**	**Iomlán**	**Iomlán**
		€000	**€000**	**€000**	**€000**	**€000**
Éilimh arna ndéanamh ag fostaithe na Roinne	13	26	90	19	135	412
Éilimh arna ndéanamh ag baill an phobail	22	138	423	1,004	1,565	841
		164	**513**	**1,023**	**1,700**	**1,253**

6.5 Tabhartais um Chabhair Bia

I mí na Nollag 2018 a chomhshínigh Stiúrthóir Feidhmiúcháin an Chláir Bhia Dhomhanda (*WFP*) agus an Roinn Comhaontú Comhpháirtíochta Straitéisí an Chláir Bhia Dhomhanda-na hÉireann 2019-2021. Rinneadh cur síos sa chomhaontú seo ar an tacaíocht níos mó a fuair a *WFP* le linn na tréimhse sin, de réir leithroinntí buiséid bhliantúla Dháil Éireann. Rinneadh cur síos sa chomhaontú trí bliana ar leithroinntí iltaobhacha €20 milliún ar a laghad sa bhliain, agus ba €70 milliún ar a laghad iomlán leithroinnte na trí bliana faoin gcomhaontú.

Déantar an leithroinnt seo mar thacaíocht leanúnach ar chuspóirí straitéiseacha reatha an Chláir Bhia Dhomhanda, is iad sin:

- Deireadh a chur leis an ocras tríd an teacht atá ar bhia a chosaint
- Cothú a fheabhsú
- Cinnteacht bia a bhaint amach
- Tacú le cur i bhfeidhm Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe (an "*SDG*")
- Comhpháirtíocht do thorthaí *SDG*.

Scríobh Stiúrthóir Feidhmiúcháin an *WFP* chuig an Roinn lena fháil amach an mbeadh Éire sásta íocaíocht amach luath ar leithroinnt 2020 a mheas. Chomhaontaigh an Roinn go ndéanfaí luathíocaíocht €22.3 milliún i ndáil le leithroinnt 2020, agus rinneadh an íocaíocht sin i Nollaig 2019, tá an tsuim sin san áireamh sna réamhíocaíochtaí sa ráiteas ar an staid airgeadais.

Is í an Eagraíocht Bia agus Talmhaíochta (*FAO*) príomh-shainghníomaireacht na Náisiún Aontaithe a threoraíonn iarrachtaí idirnáisiúnta chun deireadh a chur le hocras ar fud na cruinne; chun slándáil bia a bhaint amach do chách; agus chun a chinntiú go mbíonn teacht rialta ag daoine ar go leor bia atá ar ardchaighdeán chun go mbeidh siad ábalta saol gníomhach agus sláintiúil a bhaint amach.

Baintear úsáid as síntiúis agus ranníocaíochtaí deonacha breise chuig an *FAO* chun cúnamh a chur ar fáil do 130 tír chun cuidiú leo talmhaíocht inbhuanaithe agus córais bhia inbhuanaithe a fhorbairt. Ba ionann ranníocaíocht na hÉireann (*DAFM*) chuig an *FAO* in 2019 agus €2.605 milliún (2018: €4.259m).

6.6 Íocaíochtaí Ex-gratia

Rinneadh íocaíocht ex-gratia arbh ionann í agus €50,000 le hIonad Eachaí Ghort na Silíní le cur i dtreo innealra feirmeoireachta a cheannach don ionad oideachais & oiliúna eachaí.

Rinneadh íocaíochtaí ex-gratia arbh ionann iad agus €250,000 le hIonad Eachaí na hÉireann mar thacaíocht ar na costais a bhain le stádas mar shaotharlann tagartha Eagraíochta Dhomhanda um Shláinte Ainmhithe a bhaint amach agus a choinneáil.

Rinneadh íocaíochtaí ex-gratia le líon eagraíochtaí i dtreo chostas reatha sheónna talmhaíochta éagsúla mar seo a leanas:

	2019	**2018**
	€	€
Irish Shows Association Ltd	82,500	82,500
Macra na Feirme	75,000	75,000
Bantracht na Tuaithe	9,000	9,000
Irish Country Markets Ltd	6,000	6,000
Cumann um Chapall Tarraingthe na hÉireann	4,000	4,000
Cumann na hEolaíochta Talmhaíochta	—	2,000

6.7 Géilleadh iarchurtha

Cuimsítear sa ghéilleadh iarchurtha sábháil €19.8 milliún i gcaiteachas caipitil faoi na fo-cheannteidil seo a leanas.

B.10	Foraoiseacht	€12.6 milliún
C.4	Talmhaíocht agus bia a fhorbairt agus a chur chun cinn (nach feirm atá i gceist)	€5.4 milliún
C.5	Deontas Teagasc	€1.8 milliún

Nóta 7 Ciste Rásaíochta Capall agus Con

Cuntas na bhfáltas agus na n-íocaíochtaí don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2019

	2019	2018
	€000	**€000**
Iarmhéid amhail an 1 Eanáir	—	—
Fáltais (fo-cheannteideal C.7)	84,000	80,000
Íocaíochtaí		
Rásaíocht Capall Éireann	67,200	64,000
Bord na gCon	16,800	16,000
Iarmhéid amhail an 31 Nollaig	—	—

Aguisín A Tailte agus foirgnimh faoi úinéireacht an Stáit a bhfuil smacht ag an Roinn orthu nó atá á mbainistiú ag an Roinn nach bhfuil aon luacháil déanta orthu

Maoin	**Limistéar (Heicteáir)**
Corcaigh	
Inis Sionnach (lena n-áirítear droichead agus bóthar rochtana)	45.7
Saotharlann tástála fola, Bóthar na Modhfheirme	—
Saotharlann tréidliachta réigiúnach, Bóthar na Modhfheirme	2.0
Talamh nach talamh talmhaíochta de chuid Choimisiún na Talmhaíochta é, Áth na gCeannaithe	56.5
Plota foraoise, Baile Átha hÚlla	1.0
Plota foraoise, Bealach Eabhra	1.6
Plota foraoise, Dún ar Aill	1.1
Plota foraoise, Dún Mánmhaí	0.8
Plota foraoise, Cill an Mhuilinn	0.1
Plota foraoise, Cill Ia	7.0
Plota foraoise, Cill Uird	0.8
Plota foraoise, Áth Trasna	1.5
Plotaí foraoise, Bántír	6.2
Plotaí foraoise, Dúiche Ealla	6.5
Plotaí foraoise, Cineál Aodha	5.9
Plotaí foraoise, Ros Ó gCairbe	11.0
Dún na nGall	
Ionad tástála prátaí, Ráth Bhoth	78.0
Plota foraoise, Leitir Ceanainn	0.2
Baile Átha Cliath	
Plota foraoise, Coill an Chaoich	0.7
Gaillimh	
Talamh nach talamh talmhaíochta de chuid Choimisiún na Talmhaíochta é	
Cill Chúile	1.7
Coill na Meille	1.3
Saighleán	1.7
Ros Mór	3.2
Míleac Mór	12.4
Cúil Lú	52.1
Maoin	**Limistéar**

	(Heicteáir)
Tailte, Coláiste Teagasc, Baile Átha an Rí	14.0
Plota foraoise, Baile na hInse	60.7
Plota foraoise, Uachtar Ard	7.0
Ciarraí	
Talamh nach talamh talmhaíochta de chuid Choimisiún na Talmhaíochta é	
An Gleann Liath	4.0
Baile Uí Dhoinnléibhe	284.6
Plota foraoise, Neidín	0.2
Cill Dara	
Teachín Steach Cuimne, Bacastún	—
Tailte, Bacastún	150.0
Cill Chainnigh	
Saotharlann Tréidliachta Réigiúnach, Cill Chainnigh	0.9
Tailte, Coláiste Teagasc Chill an Dátúnaigh, Baile an Phoill	18.0
Laoise	
Plota foraoise, Darú	2.2
Luimneach	
Saotharlann Eolaíochta Déiríochta, Luimneach	3.2
Saotharlann Tréidliachta Réigiúnach, Luimneach	1.2
Plotaí foraoise, Áth Dara	3.0
An Longfort	
Talamh nach talamh talmhaíochta de chuid Choimisiún na Talmhaíochta é, An Ros Beag	79.0
Maigh Eo	
Talamh nach talamh talmhaíochta de chuid Choimisiún na Talmhaíochta é	
Baile Mhic Craith	12.1
An Doire	34.8
Plota foraoise, Béal Easa	3.0

Maoin	**Limistéar**

	(Heicteáir)
Uíbh Fhailí	
Talamh nach talamh talmhaíochta de chuid Choimisiún na Talmhaíochta é	
An Cloichreán	8.2
Baile Uí Aogáin	44.7
Plota foraoise, Tulach Mhór	2.5
Ros Comáin	
Talamh nach talamh talmhaíochta de chuid Choimisiún na Talmhaíochta é	
Baile na hAbhainne/Béal Coille	4.6
Cloonakillig	0.7
Cluain Seanmhaoil	22.4
Cluain Fada	2.9
Cloonboley	4.9
Cloonacolly	4.4
Cléithín	0.6
Cluain Ruacháin	21.9
An Tearmann Mór	55.3
Tonrevagh	10.8
Cluain Seamhair	18.4
Clonree	25.7
Moor	32.6
Lissergool	5.3
Plotaí foraoise, Loch Cé	32.0
Sligeach	
Saotharlann Tréidliachta Réigiúnach, Sligeach	1.4
Talamh nach talamh talmhaíochta de chuid Choimisiún na Talmhaíochta é, Cluain Chaoláin	244.0
Plota foraoise, Binn Ghulbain	0.5
Tiobraid Árann	
Plota foraoise, An Chloichín	1.3
Plota foraoise, Cluain Meala	3.2
Plota foraoise, Crois na Rae	0.5
Plotaí foraoise, Carraig na Siúire	2.5
Plotaí foraoise, Cill Síoláin	1.9
An Iarmhí	
Saotharlann Tréidliachta Réigiúnach, Baile Átha Luain	1.7
Plota foraoise, Baile na gCros	0.2
Plota foraoise, Loch Ainninn	14.5

Maoin **Limistéar**

	(Heicteáir)
Loch Garman	
Plota foraoise, Fotharta	4.8
Plotaí foraoise, Guaire	11.1
Cill Mhantáin	
Plota foraoise, Shelton	0.2
Plotaí foraoise, Avonmore	1.0
Plotaí foraoise, Áth na Sceire	4.0
Plotaí foraoise, Gleann Dá Loch	7.6
Plotaí foraoise, Teach Sagard	1.4
Plota foraoise, Gleann Ó Máil	3.0

Maoin ag Calafoirt Iascaigh

Ina theannta sin, tá talamh agus foirgnimh ag sé lárionad cuain iascaigh dílsithe don Aire. Tugtar tuairisc ar leithligh orthu i gcuntas an Chiste um Lárionaid Chuanta Iascaigh.

Aguisín B Cuntais na gcomhlachtaí agus na gcistí faoi choimirce na Roinne Talmhaíochta, Bia agus Mara

Is liosta atá sa tábla seo a leanas de na comhlachtaí agus na cistí atá faoi choimirce na Roinne agus a bhfuil dualgas ar an Roinn na ráitis airgeadais a chur i láthair. Léirítear ann, amhail an dáta ar síníodh an cuntas, an tréimhse lena mbaineann na ráitis airgeadais iniúchta deiridh agus ar cuireadh i láthair an Oireachtais iad.

Ciste comhlachta /ciste rannach	An tréimhse deiridh cuntas-aíochta	Dáta na tuarascála iniúchóra	Dáta a fuair an tAire/Roinn í	Dáta a cuireadh faoi bhráid an Oireachtais í
An Bord Achomhairc um Cheadúnais Dobharshaothraithe	2018	27 Samhain 2019	3 Feabhra 2020	18 Meitheamh 2020
Bord Bia	2018	2 Deireadh Fómhair 2019	8 Samhain 2019	4 Nollaig 2019
Bord na gCon	2018	4 Meán Fómhair 2019	4 Meán Fómhair 2019	23 Deireadh Fómhair 2019
Bord Iascaigh Mhara	2018	23 Deireadh Fómhair 2019	22 Samhain 2019	19 Márta 2020
Coillte Teoranta [a]	2018	28 Márta 2019	29 Márta 2019	21 Bealtaine 2019
An Ciste Eorpach um Ráthaíocht Talmhaíochta, An Ciste Eorpach Talmhaíochta um Fhorbairt Tuaithe agus an Ciste Eorpach Muirí agus Iascaigh - Oibríochtaí na hÉireann	2018	22 Nollaig 2019	6 Eanáir 2020	7 Eanáir 2020
An Ciste um Lárionaid Chuanta Iascaigh	2018	20 Nollaig 2019	6 Eanáir 2020	31 Márta 2020
Rásaíocht Capall Éireann	2018	30 Meitheamh 2019	12 Iúil 2019	23 Meán Fómhair 2019
Comhlacht Graí Náisiúnta na hÉireann Teoranta [b]	2018	25 Márta 2019	23 Aibreán 2019	8 Bealtaine 2019
Foras na Mara	2018	9 Nollaig 2019	16 Nollaig 2019	28 Bealtaine 2020
An Ghníomhaireacht Náisiúnta Bainne [c]	2018	20 Márta 2019	28 Lúnasa 2019	17 Meán Fómhair 2019
An tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara	2018	30 Meitheamh 2019	30 Iúil 2019	10 Deireadh Fómhair 2019
Teagasc	2018	26 Meitheamh 2019	2 Iúil 2019	19 Iúil 2019
Iontaobhaí Poiblí na hÉireann	2018	5 Aibreán 2019	5 Aibreán 2019	27 Bealtaine 2019

Nótaí

[a] Ní dhéanann an *C&AG* iniúchadh ar Coillte, atá ina chomhlacht tráchtála féinmhaoinithe stáit; cuirtear tuarascáil bhliantúil agus cuntais na cuideachta faoi bhráid Thithe an Oireachtais de réir Alt 31 den Acht Foraoiseachta 1988, an t-acht faoinar bunaíodh é.

[b] Ní dhéanann an *C&AG* iniúchadh ar Chomhlacht Graí Náisiúnta na hÉireann, cuirtear tuarascáil bhliantúil agus cuntais na cuideachta faoi bhráid Thithe an Oireachtais de réir Alt 25 den Acht Groighe Náisiúnta 1945, an t-acht faoinar bunaíodh é.

[c] Ní dhéanann an *C&AG* iniúchadh ar an nGníomhaireacht Náisiúnta Bainne, cuirtear tuarascáil bhliantúil agus cuntais na cuideachta faoi bhráid Thithe an Oireachtais de réir Alt 18 d'Acht an Bhainne (Soláthar a Rialáil) 1994.